

شبانه‌روزی‌ها، مراکز فعال مشاوره دانش‌آموزان

مصطفی سهرابلو

دبیر علوم تجربی و سرپرست شبانه‌روزی، شهرستان بیجار

سرپرست یک مدرسه شبانه‌روزی روستایی متشکل از دانش‌آموزان حدود ۱۵ روستا می‌باشد که در آن به مشکلات و راهکارهای اجرا شده اشاره نموده‌ام. امیدوارم مطالعه این تجربه برای خوانندگان محترم سودمند باشد.

• شناسایی مشکلات موجود

طی دو سالی که در مدرسه شبانه‌روزی به‌عنوان سرپرست خدمت نمودم شاهد پاره‌ای رفتارها، تنش‌ها، نگرانی‌ها و بی‌نظمی‌هایی در دانش‌آموزان بودم که در ابتدای سال تحصیلی فراوانی و شدت آن‌ها بیشتر بود و به مرور از تعداد آن‌ها کاسته شد. از جمله به موارد زیر اشاره می‌کنم:

۱. تعارض‌های ایجاد شده بین دانش‌آموزان در مواردی مانند ساعت مطالعه، ساعت استراحت و ...
۲. عدم رعایت بهداشت فردی و جمعی در خوابگاه
۳. سیگار کشیدن برخی دانش‌آموزان
۴. آسیب‌رساندن به اموال مدرسه، خوابگاه‌ها و یا وسایل شخصی دانش‌آموزان
۵. رفتارهای پرخاشگرانه و یا انزواطلبی و عدم برقراری ارتباط با سایر دانش‌آموزان
۶. افت تحصیلی و عدم علاقه به درس علی‌رغم وجود استعداد و توانایی‌های ذهنی
۷. عدم علاقه به رفتن به مرخصی در پایان هفته و یا روزهای

وجود مدارس شبانه‌روزی در شهرها و مناطق روستایی، بارقه‌امیدی است برای دانش‌آموزانی که رنج فراق از خانواده را به جان می‌خرند و با تحمل سختی‌ها و تلاش و پشتکار خود می‌کوشند از امکانات محدود و فرصت‌های تحصیلی پیش‌رو بیشترین بهره را برده، به مدارج عالی تحصیلی و یا مهارت‌های حرفه‌ای دست یابند.

از آنجا که این دانش‌آموزان از روستاهای مختلف با فرهنگ‌های مختلف و در خانواده‌هایی با سبک‌های متنوع تربیتی رشد و نمو داشته‌اند و ویژگی‌های شخصیتی و توانایی‌های جسمی و روانی متفاوتی دارند، طبیعی است در محیط مدرسه شبانه‌روزی که باید ساعات‌های زیادی را با یکدیگر بگذرانند، در برقراری ارتباط و گفت‌وگوها چالش‌هایی را داشته باشند. آن‌ها طبق همان الگوهای رفتاری که آموخته‌اند (درست یا نادرست) عمل می‌کنند. خوشبختانه در این مدارس، فرصت کافی و مناسب برای مشاهده رفتارهای دانش‌آموزان در موقعیت‌های کنترل شده و اوقات فراغت وجود دارد و از این نظر بی‌شبهت با کانون خانواده نیست. به همین دلیل اگر سرپرست شبانه‌روزی، به همراه مدیر و سایر کارکنان مدرسه بتواند برنامه‌ریزی مناسبی را برای آموزش مهارت‌های فردی و اجتماعی، نحوه تعامل با همسالان و بزرگ‌ترها و در صورت لزوم اصلاح رفتارهای ناکارآمد و ... انجام دهد. می‌تواند نقش مؤثری را در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان و ارتقای سلامت روان آنان داشته باشد.

آنچه پیش روی شماست یکی از تجربه‌های نگارنده به‌عنوان

تعطیل و مسائلی که به علت حضور در خوابگاه پیش می‌آید.

... و

• راهکارهایی که اندیشیدیم

۱. ایجاد و تقویت فضای گفت‌وگوی صمیمانه میان سرپرست مدرسه و دانش‌آموزان از طریق تشکیل جلسه‌های ماهانه در خوابگاه‌ها، و یا نمازخانه به منظور شنیدن نظرات دانش‌آموزان و خواسته‌های آن‌ها و بررسی مسائل و مشکلات موجود؛

۲. بهره‌گیری از صندوق نظرات و پیشنهادات و انتقادات: به کمک این صندوق دانش‌آموزان می‌توانستند مسائل و نظرات خود را بدون ذکر نام به سرپرست انتقال دهند. پس از گذشت مدتی و پیگیری نظرات دانش‌آموزان، روزبه‌روز به آمار نامه‌ها و دل‌نوشته‌های دانش‌آموزان افزوده می‌شد و گاهی دانش‌آموزان درخواست می‌کردند درباره یک موضوع خاص برای آن‌ها صحبت شود و ما هم با دعوت از مشاوران و افراد متخصص سعی می‌کردیم به خواسته‌های آن‌ها جامه عمل بپوشانیم.

۳. دعوت از مشاور دبیرستان برای حضور در بین دانش‌آموزان خوابگاهی و پاسخ به پرسش‌های آن‌ها در خصوص دوره اول و دوم متوسطه (روند آموزش، هدایت تحصیلی و انتخاب رشته و ...)

۴. دعوت از مدیر و معاون پرورشی دبیرستان برای یک شب حضور در خوابگاه به منظور ایجاد جو تفاهم و دوستی بین دانش‌آموزان و عوامل مدرسه و رسیدگی به مشکلات آن‌ها

۵. برگزاری برنامه ابتکاری «جنگ شادی» در هر ماه یکبار به منظور ایجاد شور و شوق و کاهش تنش‌های موجود بین دانش‌آموزان. به نظر بنده این برنامه که با مشارکت فعال دانش‌آموزان در تهیه محتوا (نمایش، طنز، مسابقه و ...) و اجرا توسط خود آن‌ها برگزار می‌شد به‌طور قابل

ملاحظه‌ای در تخلیه انرژی روانی و شادی و خوشحالی بچه‌ها مؤثر بود. ۶. حضور برخی از اولیای دانش‌آموزان در خوابگاه و آشنایی با محیط خوابگاه و وضعیت رفاهی و آموزشی مدرسه از نزدیک که به‌طور غیرمستقیم در تجدید روحیه دانش‌آموزان حساس‌تر اثر مثبتی داشت. ۷. دعوت از پزشک روستا برای آموزش بهداشت فردی و جمعی در خوابگاه و پاسخ به سؤالات دانش‌آموزان؛

۸. شناسایی توانمندی‌ها و مهارت‌های دانش‌آموزان و استفاده از این ظرفیت برای آموزش به سایر دانش‌آموزان به‌عنوان نمونه می‌توان از راه‌اندازی «تاق رایانه» نام برد که در نوبت عصر هر روز دانش‌آموزان علاقه‌مند در این کلاس با مبانی آموزشی رایانه آشنا می‌شدند و این کار در افزایش اعتمادبه‌نفس و تقویت روحیه هم‌افزایی آنان تأثیر به‌سزایی داشت. ۹. برگزاری مسابقات فوتبال (که علاقه‌مندان بیشتری داشت) بین تیم‌های خوابگاهی در عصرها. برنامه‌ریزی این کار توسط دو تن از دانش‌آموزان پیش‌دانشگاهی انجام می‌شد که به نوبه خود در ایجاد جو بانشاط و شاداب در مدرسه مؤثر بود.

۱۰. تقسیم وظایف و برنامه‌ریزی منظم برای پذیرفتن مسئولیت در فعالیت‌های گروهی دانش‌آموزان نظیر نظم سالن غذاخوری، امور بهداشتی و ... به صورت چرخشی؛

۱۱. دعوت از افراد موفق بومی و دانشجویان به منظور تقویت انگیزه تحصیلی دانش‌آموزان و آشنا کردن آن‌ها با تخصص‌ها و مهارت‌های مورد نیاز جامعه؛

نتیجه

به تدریج پس از گذشت چند ماه فضای مناسب و دوستانه گفت‌وگو و ارتباط مستمر و آسان بین دانش‌آموزان و سرپرست مدرسه برقرار شد و آن‌ها توانستند مسائل، مشکلات و انتقادات خود را بدون پیش‌داوری و در کمال آرامش مطرح کنند، با برنامه‌ریزی منظم مسئولیت امور خوابگاه‌ها و مدرسه را به نحو مناسبی برعهده گرفتند، با برگزاری مسابقات و برنامه‌های شاد محیط امن و بانشاطی را تجربه کردند و مهم‌تر از همه آنکه تغییرات و اصلاحاتی در رفتارهای آن‌ها مشاهده شد. علاوه بر این ارتباط مؤثر و مستمر خانواده‌ها و عوامل مدرسه باعث شد تا روند اصلاح رفتار دانش‌آموزان در خانواده نیز پی‌گیری و ادامه یابد. در واقع می‌توان این فعالیت‌ها را اقدام‌پژوهی‌های کارآمد و معتبر محسوب کرد و امید داشت با تکیه بر تجارب زیسته همکاران محترم گام‌های مؤثری برای رفع مشکلات موجود برداشته شود.